

II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція (25-26 квітня 2018 р., м. Бердянськ)

вживаються варіанти фразеологізму *клубок підступив до горла* [2, с. 75], *клубком підступати (підступити, підкочуватися, підкотитися) до горла* [6, с. 190].

Отже, фразеологічні одиниці на позначення больових відчуттів людини вживаються як на позначення головного, так і болю будь-якого органу. Основними компонентами таких сполук є соматизми, що свідчить про антропоцентричну спрямованість досліджуваних одиниць.

Література

1. Владыка А. С. Ноцицепция и антиноцицепция : теория и практика / А.С. Владыка, А. А. Шандра, Р. Е. Хома. В. М. Воронцов. - Винница : ФОП "Каштелянов А. И.", 2012. - 176 с.
2. Олійник І. С. Українсько-російський і російсько-український фразеологічний тлумачний словник / І. С. Олійник, М. М. Сидоренко. - К. : Рад. шк., 1991. - 400 с.
3. Словник українських ідіом / уклад. Г. М. Удовиченко. - К. : Рад. письменник, 1968. - 463 с.
4. Словник української мови: в 11 т. / [ред. колег. І. К. Білодід (голова) та ін.]. - К. : Наукова думка, 1970 - 1980. - Т. 1: А - В - 799 с.
5. Словник української мови: в 11 т. / [ред. колег. І. К. Білодід (голова) та ін.]. - К. : Наукова думка, 1970 - 1980. - Т. 4: І - М. - 840 с.
6. Словник української мови: у 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства ; за ред. І. К. Білодіда. - К. : Наукова думка, 1970-1980. - Т. 9. С. - 1973. - 917 с.
7. Ужченко В. Д. Фразеологічний словник української мови / В. Д. Ужченко, Д. В. Ужченко. - К. : Освіта, 1998. - 224 с.
8. Фразеологічний словник української мови / уклад. : В. М. Білоноженко та ін. - К. : Наук. думка, 2008. - Кн.2. - 1104 с.
9. Lewis Th. Pain. - London : Macmillan 1942, reprinted, 1981. - P.248-252

МІФЕМА ЯК НАЙМЕНШИЙ ЕЛЕМЕНТ МІФУ

Кобилко Н.А., канд. філол. н., ст. викл.
Харківський державний університет харчування та торгівлі,
Харків, Україна

Література XX століття характеризується не частотою звернення письменників до різних міфологічних тем, а вільним використанням цих мотивів і сюжетів, посиленням ролі архетипу й міфу взагалі в художньому творі. Тому й не дивно, що в цей час широкої популярності набуває неоміфологізм - напрям, для якого «характерне формування авторських міфів на інтертекстуальній основі» [3, с. 116]. З огляду на це важливим є потрактування поняття «міфема». У Літературознавчий енциклопедії зазначено, що «міфема - найменший елемент, фундаментальний складник міфу, який використовують і в ньому, і в художній літературі; входить до складу системи світобудови, що відповідає уявленню людини, а не довкіллю, вважається справжнім, не фіктивним» [3, с. 54].

Дослідниця М. Вишина дає таке визначення: «Під міфемою розуміємо використання в літературі імен міфологічних героїв, а також певних

Наука III тисячоліття: пошуки, проблеми, перспективи розвитку

міфологічних фактів Під міфологемою - наявність у літературному творі відомого міфологічного сюжету або мотиву» [1, с. 141]. Отже, поняття міфеми є набагато вужчим, адже виконує лише образотворчу функцію (викликає певні асоціації). При цьому вона не змінює сюжет. Міфологема структурує твір, впливає на сюжетні лінії (формотворча функція).

М. Вишина пропонує власну методику міфологічного аналізу художнього тексту: 1) виявлення в літературному творі міфів і встановлення міфу-основи, із якої автор його запозичив; 2) визначення характеру зміщення міфу, тобто встановлення повноти запозичення. Воно може бути повне або часткове (міфологічний герой або факт - міфема, міфологічний сюжет або мотив - міфологема); 3) з'ясування художнього колориту й авторського трактування певної міфологеми.

Велику увагу розрізненню термінів міфопоетики приділяє дослідниця О. Слоньовська. Вона дає чітку диференціацію з урахуванням ієрархії термінів від найбільшого до найменшого: архетип, міф, фрейм, патерн, міфологема, міфема. Окрему увагу дослідниця зосереджує на поняттях міфологеми та міфеми. Вона вважає, що в художньому тексті найчастіше розгортається не сам міф, а його «уламки, підтекстові посилання, натяки, алюзії на певні моменти античних чи біблійних міфів» [4, с. 57]. Досить часто міф розпадається на складові частини, набуває дифузних форм, у художньому тексті поступається місцем складовим елементам, проте повністю з твору не зникає. Такою складовою є міфологема. Якщо «міфологема - це уламок міфу, що саме через процес дроблення втратив свої автохтонну характеристику та функції» [4, с. 57], то «міфема - найменший, найдрібніший елемент міфу» [4, с. 57]. Міфологему в тексті можна чітко простежити, проте міфему розпізнати набагато важче. О. Слоньовська стверджує, що міфема в поетичному тексті лише «відбиває чуже світло», указує на присутність прихованого.

О. Коляда в системі понять міфопоетики виділяє міфологему, міфему та семантему [2]. Як стверджує вчений, у міфові наявна група метазнаків, які функціонують на двох рівнях: міфеми й міфологеми. До першого рівня (міфем) відносяться сюжети створення та знищення людини, сходження в пекло, страшного суду, образи Адама і Єви, мотиви смерті, відчуження, приреченості. Цей нижчий рівень є основою для творення рівня міфологеми, що проявляється у вигляді символів.

Отже, міфема - найменший структурний елемент міфопоетики, основа для подальшого творення міфологем.

Список використаних джерел

1. Вишина М. Парадигма ключових понять міфологічного аналізу художнього тексту / М. Вишина // Вісник Житомирського державного університету. - 2010. - Вип. 55. Філологічні науки. - С. 140-143.
2. Коляда О. Поняття «міфопоетика» [Електронний ресурс] / О. Коляда. - Режим доступу : http://eprints.zu.edu.ua/1450/1/_05kovpmi.pdf
3. Літературознавча енциклопедія. У 2 т. Т. 2 / [Авт.-уклад. Ю. Ковалів]. - К. : Академія, 2007. - 624 с.
4. Слоньовська О. Міфема і художній текст: особливості, роль, функції найменшого уламку міфу / О. Слоньовська // Українська література в ЗОШ. - 2011. - № 7-8. - С. 57-62.